

Zpráva ze zahraniční služební cesty do Německa

Účel cesty: Studijní cesta – Zjištění situace při zpracování archiválií

Název akce: AK 12 – Pozůstalosti v archivech

Trvání cesty: 20. 6. – 22. 6. 2005

Zprávu podává: Mgr. Filip Paulus

Odborný archivář Národního archivu

Ředitelka Národního archivu v Praze: PhDr. Eva Drašarová, CSc.

Datum vyhotovení: 18. 7. 2005

Ve dnech 19. 6. – 22. 6. 2005 jsem vykonal služební cestu na archivní kurz do Archivní školy v Marburgu v Německu. Cesta i s dopravou si vyžádala 4 dny, z toho 1 den trvala doprava. Cestu jsem nastoupil dne 19. 6. 2005 ve 21.52 hod. Pro přepravu byl použit vlak ČD.

Po příjezdu do Marburgu v 8 hod. jsem se odebral do archivní školy, kde jsem byl přivítán pracovnící Christou Kieselbach. Poté jsme šli do zasedací místnosti, kde jsem byl srdečně přivítán vedoucím kurzu dr. Eberhardem Illnerem z Historického archivu města Kolín nad Rýnem. Dr. Illner mě krátce seznámil s programem celého kurzu (viz příloha 1).

Archivní kurz byl zaměřen na terminologické a teoretické otázky označení a klasifikace pozůstalostí v archivech, knihovnách a jiných institucích shromažďující pozůstalosti. V příloze jsem sepsal závěry a výstupy týkající se pozůstalostí v archivech a knihovnách spolkové republiky Německa a jejich srovnání (viz příloha 2). Přímo na místě potom byly řešeny problémy jednotlivých správců archivních fondů formou pracovní skupiny.

Krátce po 11 hod. začal archivní kurz krátkým představením všech jeho účastníků (viz příloha 3). Poté vystoupil dr. Illner a seznámil účastníky s celým programem kurzu. Po krátké přestávce na oběd byl odpolední program věnován přednášce dr. Illnera na téma Pozůstalosti jako pole pro Archivy. V rámci přednášky seznámil přítomné s teoretickými a terminologickými otázkami označení a klasifikace pozůstalostí v různých institucích (archivech, knihovny, instituty, apod.). V této souvislosti je třeba upozornit, že v Německé spolkové republice neexistuje pevně stanovené pracovní schéma na pořádání osobních archivů. Vše potom doprovodil přehledem literatury a názornými příklady z praxe (viz příloha 4).

V rámci odpoledního bloku od 15.30 hod jsme byli seznámeni s příkladem zpracování pozůstalosti prof. Otto Pfleiderera (1904-1989) v historickém archivu Německé spolkové banky ve Frankfurtu nad Mohanem. Christian Wannovius nám předložil ukázkou zpracování pozůstalosti významného poválečného ekonoma a bankéře. Při podrobnějším průzkumu jsem zjistil, že ve velké míře odpovídá našemu Pracovnímu schématu pro pořádání osobních fondů. Jeho příklad z hlediska dalších příspěvků jsem uznal za nejlépe zpracovanou formu inventáře.

Po skončení odpoledního programu jsem se přesunul do penzionu Haus Anna, Stadtwaldstrasse, kde jsem se ubytoval.

V úterý 21. 6. 2005 pokračoval program v 8.30 hod. pracovní skupinou. Jako první byl vyslechnut příspěvek „Pozůstalost komponisty a skladatele Heinze Pauelse“ od Carstena Schmidta z Státního institutu hudební vědy v Berlíně. Zde se přímo ukázal rozdíl mezi jednotlivými přístupy ke zpracování archivních materiálů. Jde především o typ materiálů, který správce fondu zpracovává. Je rozdíl při zpracování archivu politika, historika, vědce či hudebníka. I když může být stejné pracovní schéma při zpracování fondu, tak různorodost archivního materiálu vyžaduje jiný přístup. Příspěvek dr. Schmidta byl zajímavý z hlediska zpracování hudebního materiálu, který se v Národním archivu nenachází.

Po krátké přestávce začal další blok přednáškou prof. Rainera Polley z Archivní školy Marburg. Téma bylo „Soukromé písemnosti ve veřejných archivech. Právní problémy při převzetí, uzavření, ocenění a využití pozůstalostí.“ Více než dvouhodinová přednáška měla za úkol nás seznámit se situací kolem právních problémů při převzetí archivních materiálů od soukromých původců. Bohužel dosti obtížný právní slovník a nedokončení přednášky způsobilo, že jsem získal omezené informace k tomuto tématu. Naštěstí jsme dostali od prof. R. Polley všechny podklady k jeho přednášce. Z těchto podkladů a z přednášky jsem pochopil několik faktů, které korespondují s našimi právními problémy. Jde především o přesné a právně podložené sepsání smlouvy o převzetí archivních materiálů (depozitní smlouva, archivní smlouva – fyzická a právnická osoba, arbitrážní smlouva, smlouva o výpůjčce, smlouva o uložení). Dále v současnosti, mj. i u nás, tolik diskutovaná ochrana osobních údajů a tím i přístup badatelů do archivních fondů soukromoprávních osob.

Po obědě začínal program ve 14.15 hod. dr. Illner demonstroval příklady svých dvou fondů z archivu v Kolíně. Jednalo se o pozůstalosti dvou spisovatelů – Dieter Wellershoff (1925) a Paul Schallüeck (1922-1976). Oba inventáře mají podobu katalogu a ukazují na vysokou odbornou úroveň zpracování. Zde jsme v rámci diaprojektivace byli seznámeni také se situací kolem zpracování archivního fondu. Před ukončením úterního programu se přihlásil s příspěvkem Michael Korn z Archivu města Sankt Augustin. V tomto případě se nejednalo o pozůstalost či osobní fond. Fond Mužského pěveckého sboru 1878 Buisdorf se dostal do archivu původně jako depozitum a později, v souvislosti s likvidací spolku, byl v archivu uložen natrvalo. Archiv obsahuje především účetní doklady, knihy členů a zápisů schůzí, fotografie atd. Tomuto inventáři lze vytknout jednu chybu, arabské číslování jak úvodu, tak i samotnému přehledu.

Poslední den 22. 6. 2005 byl program zakončen posledními příspěvky a závěrečným rozloučením. Poslední dva příspěvky od Babety Volkmann z Archivu města Hannover a Stephanie Jozwiak ze Spolkového archivu v Koblenzi byly opět zaměřeny po obsahové stránce na zcela jiné osoby. V prvním případě šlo o pozůstalost filozofa a myslitele Theodora Lessinga (1872-1933) a ve druhé případě o generála admirála Otto Schniewinda (1887-1964). V obou případech si myslím a bylo to i v rámci diskuse vidět, že bude třeba tyto inventáře upravit. Obě formy tabulek se mi jevily jako příliš hutné a ve druhém případě jednotlivý zápis jako příliš dlouhý a nepřehledný. Přesto v případě Lessinga je třeba vyzdvihnout úsilí při zpracování tak velké množství materiálu (3154 int. jednotek).

Program byl zakončen závěrečným poděkováním a při té příležitosti jsem srdečně pozval dr. Illnera k nám do Národního archivu. Zpáteční cestu do Prahy jsem nastoupil v Marburgu 22. 6. 2005 večer v 21.35 hod. Přes Frankfurt nad Mohanem jsem dorazil následujícího dne 23. 6. 2005 v 8.15 hod. do Prahy.

Služební cesta přinesla po stránce studijní řadu neocenitelných poznatků, kontaktů a zkušeností, které je možno přímo využít při práci s osobními fondy v Národním archivu. Současně je nutné upozornit, že ne všechno se dá aplikovat. Především z důvodů jiného právního řádu a jiné struktury archivnictví v Německé spolkové republice.

Příloha 1 – Program kurzu AK 12

Příloha 2 – Pozůstalosti v archivech a knihovnách Spolkové republiky Německa.
Závěry a výstupy.

Příloha 3 – Seznam účastníků

Příloha 4 – Soupis literatury k tématu